

Hội nghị thượng đỉnh rất được mong chờ giữa Tổng thống Mỹ Donald Trump và nhà lãnh đạo Triều Tiên Kim Jong-un đã không làm lu mờ thi thoảng Shangri-La. Tranh chấp Biển Đông đã trở thành vãn đề nóng và được đề cập đến trong nhiều phát biểu của các Bộ trưởng và tại các phiên thảo luận.

Điều này không có gì là ngạc nhiên. Mặc dù cũng thường xuyên giữa Trung Quốc và một số quốc gia Đông Nam Á có tuyên bố chủ quyền tại Biển Đông đã "giảm nhiệt" từ giữa năm 2016, nhưng cũng thường xuyên giữa Mỹ và Trung Quốc tại vùng biển này đã tăng mạnh, đặc biệt là từ sau khi Trump bước chân vào Nhà Trắng hồi tháng 1/2017.

Năm ngày trước khi diễn ra đối thoại Shangri-La, Hải quân Mỹ đã tiến hành cuộc tuần tra báo vệ tự do hàng hải (FONOP) lần thứ 7 tại Biên phòng. Mỹ đã điều 2 tàu chiến đi vào vùng biển trong phạm vi 12 hải lý của 4 hòn đảo thuộc quần đảo Hoàng Sa. Trên đảo ngai Hawaii, Bộ trưởng Quốc phòng Mỹ James Mattis cam kết Mỹ sẽ tiếp tục có các hoạt động FONOP ổn định trong thời gian tới. Trong bài phát biểu tại đối thoại Shangri-La, Mattis không ngần ngại buộc tội Trung Quốc sử dụng các khí tài quân sự tại 7 hòn đảo nhân tạo mà nước này xây dựng trái phép tại Trường Sa để uy hiếp và ép buộc các nước khác. Ông cho rằng việc làm này đã phá vỡ cam kết được Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình đưa ra trong cuộc gặp với Tổng thống Mỹ Barack Obama năm 2015, theo đó không định Trung Quốc không tiến hành quân sự hóa Biên phòng.

Bộ trưởng Mattis cũng tuyên bố rằng việc Mỹ quyết định rút lui khỏi Trung Quốc tham gia cuộc tập trận hải quân RIMPAC 2018 được tổ chức vào tháng 7 và tháng 8 tại Hawaii là để phản đối việc Trung Quốc ngang nhiên triển khai tên lửa tại các đảo nhân tạo ở Biên phòng, đồng thời cảnh báo rằng Trung Quốc sẽ phải "đòi mất vài nghìn hàu quai lớn hơn nữa" trong tương lai. Mặc dù Mattis không nêu cụ thể những hàu quai là gì, song các thông tin báo chí sau đó cho biết có thể trong tương lai, các hoạt động FONOP sẽ mạnh mẽ hơn, bao gồm việc triển khai nhiều tàu hải, thời gian tuần tra dài hơn và các hoạt động giám sát chặt chẽ hơn xung quanh Đá Chồng, Đá Subi và Đá Vành Khăn tại quần đảo Trường Sa. Trung Quốc xem các hoạt động giám sát này của Mỹ là hành động khiêu khích và liên tục kêu gọi Mỹ ngừng các chiến dịch nhử vạ.

Mỹ cũng mong muốn hải quân các nước khác gia tăng sự hiện diện tại Biên phòng. Tại Shangri-La, Bộ trưởng Mattis phàn nàn rằng dường như chỉ có duy nhất Mỹ là nước có phản ứng và có các hoạt động tại Biên phòng để thách thức Trung Quốc. Người đồng chủ Lưu Năm Góc có lẽ cảm thấy hài lòng khi tại đối thoại Shangri-La lần này, trong bài phát biểu của mình, Bộ trưởng Quốc phòng Anh và Pháp cho biết hải quân 2 nước sẽ có các hoạt động tuần tra tại Biên phòng để duy trì luật pháp quốc tế, duy trì tự do hàng hải và các quy tắc dựa trên luật lệ quốc tế.

Các nước Đông Nam Á có tranh chấp tại Biên phòng cũng trích các hoạt động quân sự của Trung Quốc tại vùng biển này. Trong bài phát biểu của mình, Bộ trưởng Quốc phòng Philippines Delfin Lorenzana tập trung vào mối đe dọa đến tự chủ nhà kinh tế, song khi trả lời phỏng vấn báo chí, ông cho biết Bắc Kinh đang sử dụng các lực lượng quân sự để đe dọa các nước khác và Philippines không có khả năng quân sự để đối đầu với Trung Quốc.

Chỉ vài ngày trước khi diễn ra thị trường Shangri-La, các nguồn tin đã tiết lộ việc một tàu chở dầu tiếp tế của Philippines cho hải quân nước này tại bãi Cỏ Mây (Trảng Sa) đã bị 1 trộm cắp của Trung Quốc quấy nhiễu, xua đuổi, dẫn tới việc Manila trao công hàm phản đối Bắc Kinh. Theo Ngoại trưởng Philippines Alan Cayetano, việc làm của Trung Quốc đã vượt qua "giới hạn đỏ" mà Manila có thể chịu đựng. Tuy nhiên, tất cả các nước Đông Nam Á đang có tranh chấp đều hiểu rằng họ ít có khả năng ngăn chặn các hành động phi pháp của Trung Quốc tại Biên phòng, dù cho là hành động đơn phương hay tập thể.

Phản ứng của Trung Quốc trước các lợi ích trích tại thị trường Shangri-La tiếp tục theo công thức tuyên bố Trung Quốc có quyền triển khai các vỉa khí phòng thủ tại Trảng Sa để bảo vệ chủ quyền quốc gia và các hoạt động này không đe dọa tới do hàng hải và ổn định trong khu vực. Ngược lại, đối diện Trung Quốc tham gia thị trường Shangri-La cáo buộc Mỹ đang quân sự hóa tranh chấp bằng việc tiến hành các hoạt động khiêu khích FONOP điển hình chiêu bài bảo vệ tự do hàng hải. Theo tờ Thời báo Hoàn cầu, Trung Quốc có đủ khả năng bảo vệ chủ quyền lãnh thổ tại Biên phòng và sẽ không tha thứ cho các hành động khiêu khích tập thể của quốc gia phương Tây nào. Nếu cả Mỹ và Trung Quốc đều theo đuổi các hành động công nhận, đó sẽ là thiệt hại nguy hiểm tại Biên phòng.

Tiến sĩ Ian Storey là nhà nghiên cứu cấp cao làm việc tại Viện Nghiên cứu Đông Nam Á (ISEAS) ở Singapore. Bài viết đăng trên "I [SEAS](#)".

Hùng Sơn (gt)